

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

בפני כב' השופט פליקס גורודצקי

תובעים

3. י.מ.

באמצעות ב"כ עוה"ד שלמה ארדינסט

נגד

נתבעים

1. א.ע.

2. ב.ע.

3. ש.ע.

באמצעות ב"כ עוה"ד עמית אלזם

בעניין המנוח כ.ב.

פסק דין

לפניי שני הליכים משפטיים:

ת"ע 36344-09-16 – שעניינו בקשה למתן צו קיום צוואה נוטריונית, מיום 00.00.2015 (להלן: "הצוואה"), אשר נעשתה בפני הנוטריון ד' (להלן: "הנוטריון") ואשר הוגשה לקיום על ידי מר י.מ. (להלן: "המבקש") ביום 00.00.2016.

ת"ע 36368-09-16 – שעניינו התנגדות לבקשה למתן צו קיום צוואה שהוגשה ביום 00.00.2016.

רקע עובדתי רלוונטי

1. כ.ב. ז"ל (להלן: "המנוחה") נפטרה ביום ***, 00.00.2016.

2. במועד פטירתה הייתה המנוחה אלמנה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

1 3. למנוחה לא היו ילדים.

2

3 4. המבקש הוא אחיין המנוחה, בנה של הגב' *** ז"ל – אחותה של המנוחה.

4

5 5. המתנגדים לבקשה למתן צו קיום הצוואה, הם שני אחי המנוחה: מר א.ע., מר ב.ע. ואחינה,

6 מר ש.ע. (להלן: "המתנגד 3") בנו של *** ז"ל – אח של המנוחה (להלן כולם יחד:

7

"המתנגדים").

8

9 6. למנוחה אחים נוספים: ***; ***; ***; *** ז"ל; וכן אחים נוספים מנישואים קודמים של אם

10

המנוחה – *** ז"ל ו- *** ז"ל.

11

12 7. על פי רשימה שהועברה לבקשת ב"כ היועמ"ש מטעם המבקש, למנוחה 35 יורשים על פי דין

13

(להלן: "היורשים על פי דין"), בנוסף לבעלי הדין.

14

עיקר טענות המתנגדים

15

16 8. לאחר פטירת המנוחה נדהמו המתנגדים לגלות כי המנוחה, לכאורה, הותירה את הצוואה

17

הנטענת, לפיה רק המבקש הינו זוכה בעיזבון המנוחה.

18

19 9. מדובר במסמך אשר נחתם כשמונה חודשים לפני פטירת המנוחה, בעת שהמנוחה לא הייתה

20

כשירה לערוך מסמך מסוג זה.

21

22 10. הצוואה הינה צוואה נוטריונית שאומתה בבית אבות בו אושפזה המנוחה ולאור הוראת **תקנה**

23

4(ה) **(לתקנות הנוטריונים תשל"ז – 1977)** (להלן: "**תקנות הנוטריונים**"), בהעדר צירוף תעודת

24

רופא – הצוואה פגומה.

25

26 11. פגם זה מעביר את הנטל לכתפי מבקש קיום הצוואה להוכיח את גמירת דעתה של המנוחה

27

בעת שחתמה על הצוואה ואת כל הפרמטרים הנדרשים להוכחת תוקפה של הצוואה.

28

29 12. נוכח החמרה במצבה, בשנתיים האחרונות לחייה הועברה המנוחה למחלקה הסיעודית.

30

31

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

13. המנוחה הייתה מבולבלת מאוד, לא הייתה עצמאית, נזקקה לעזרה רבה, הייתה תלויה לחלוטין בזולת ולא היה ביכולתה ליזום כל פעולה, בוודאי שלא פעולות משפטיות כדוגמת עריכת צוואה.

14. דווקא באותה תקופה החל המבקש להסתובב סביב המנוחה, לשלוט בענייניה באופן שבו "על פיו ישק דבר".

15. במועד בו הוחתמה המנוחה על הצוואה – לא הייתה למנוחה כל יכולת להבחין כראוי בטיבה של צוואה, להבין את השלכותיה ולערוך צוואה מרצונה הטוב והחופשי.

16. הצוואה נערכה תוך מעורבות המבקש ונטילת חלק בעריכתה.

17. נוכח מצבה הקוגניטיבי של המנוחה, בנסיבות המקרה דנן, על המבקש, הנטל להוכיח כי הצוואה נערכה ללא מעורבות שלו או של מי מטעמו.

18. גם אם המנוחה הבינה דבר מה מן המתרחש בשעת עריכת הצוואה – ואין הדבר כך – הרי שהצוואה נערכה כתוצאה מהשפעה בלתי הוגנת של המבקש שהופעלה על המנוחה וזאת ביחוד לאור מצבה הקוגניטיבי של המנוחה, בו כל השפעה ולו הקלה ביותר, יש בה כדי להוות השפעה בלתי הוגנת.

19. במקרה דנן, קיימת חזקה לקיומה של השפעה בלתי הוגנת, לאור יחסי תלות מוחלטים ששררו בין המנוחה למבקש, שהרי אין חולק שהמנוחה לא הייתה עצמאית, לאור מצבה הפיזי והנפשי הייתה מאושפזת בבית אבות במחלקה הסיעודית והמבקש סבב סביבה.

20. האמור נכון ביתר שאת, נוכח העובדה שמאז החלה החמרה במצבה המבקש פעל בכל דרך אפשרית לאגף את המנוחה מכל צדדיה ולשלוט בענייניה, על כל המשתמע מכך.

21. בנסיבות המקרה דנן ברור כי הצוואה נערכה תוך השפעה בלתי הוגנת של המבקש על המנוחה ויש לפסול אותה וליתן צו ירושה אחר המנוחה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

עיקר טענות המבקש

22. המתנגדים לא הגישו בקשה לצו ירושה ואין להם מעמד של יורשים הזכאים להתנגד לקיום הצוואה.

23. המתנגד 3 לא צירף צו ירושה או צו קיום צוואה ומעמדו כיוורש לא נקבע.

24. הצוואה נחתמה בפני נוטריון, בבית אבות בו הייתה המנוחה מאושפזת בשל מגבלות גופניות בלבד. המנוחה הייתה צלולה והצוואה נערכה במרחב הציבורי.

25. מאחר שהמנוחה לא הייתה מאושפזת בבית חולים או מרותקת למיטה, הרי שלא היה צורך בתעודה רפואית.

26. המנוחה נפלה מספר פעמים ונזקקה לעזרה רק בשל מגבלה גופנית, אותה לא זכתה לקבל מבני המשפחה ובעיקר מהמתנגדים.

27. בתקופה הרלוונטית ואף לאחריה, המנוחה השתתפה באירועים ומסיבות בבית האבות בשטחים ציבוריים, בגינה ובאוויר החופשי ללא מגבלה.

28. טענת המתנגדים בדבר העדר כשירות המנוחה וכי במועד בו נחתמה הצוואה המנוחה לא ידעה להבחין בטיבה של הצוואה, עומדת בניגוד למסמכים רפואיים.

29. בטופס הערכות תפקודיות מיום 00/00/15 כחודש וחצי לפני מועד חתימת הצוואה, נרשם כי התמצאות המנוחה בזמן ובמקום, הקשר עם הסביבה היו תקינים והניקוד במבחן מיני מנטל מיום 00/00/15 היה גבוה – 22/25. הוא הדין ביחס למסמכים הרפואיים שנערכו לאחר חתימת הצוואה.

30. המתנגדים יודעים היטב שהמבקש הוא אשר טיפל במנוחה ובעלה והיה איש הקשר של המנוחה.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

31. המתנגדים מעלים טענה כללית בדבר מעורבות בעריכת הצוואה מבלי שזו נשענת על ראיות כלשהן.

32. הצוואה נערכה על ידי עו"ד ד' שטיפל גם ברישום דירת המנוחה בעבר והמנוחה היא זו שביקשה שהצוואה תערך על ידו.

33. המבקש לא היה מעורב בעריכת הצוואה.

34. המתנגדים זימנו את המבקש לפגישה במלון "****" באימו שאם לא יתן להם את חלקם, יגישו התנגדות לבקשה לקיום צוואה ויגרמו למבקש הוצאות, עוגמת נפש וסבל של שנים.

35. מסמכי בית האבות משך שנים משקפים יחסים של מסירות ואהבה בין המנוחה למבקש. צוות בית האבות דאג לציין מיוזמתו שבני המשפחה האחרים (ובכללם המתנגדים) אינם מעורבים בענייני המנוחה.

36. המתנגדים לא פירטו מהם יחסי התלות המוחלטים בין המנוחה למבקש. המנוחה שהתה בבית אבות בשנים האחרונות, הכירה את הצוות, לא חסר לה מאומה מבחינה רפואית וכלכלית, כל מחסורה ניתן לה ברווחה על ידי הצוות המסור בבית האבות.

37. גם כאשר המבקש שהה בחו"ל, המתנגדים לא הגיעו לבקר את המנוחה, או לכל הפחות להיות בקשר עם הצוות בבית האבות.

38. הדין אינו פוסל צוואה שנעשתה לאחר השפעה על המצווה או שכנועו ובלבד שאין בהם פסול.

39. חתימתם של 28 מתוך היורשים על פי דין, על הסכמה למתן צו קיום הצוואה הינה ההוכחה הטובה ביותר למסירותו של המבקש אשר הייתה ידועה לכולם. יורשים אחרים לא הצטרפו להתנגדות ורק שלושת המתנגדים אשר איימו על המבקש הגישו התנגדות, זאת מתוך בצע כסף.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

40. מנהל בית האבות – מר *** – הפליג בשבחי המבקש אשר טיפל במנוחה בזמנים הטובים שלה וגם בזמנים הטובים פחות. בשתי התקופות המנוחה הייתה אישה דעתנית שאי אפשר לכפות עליה את רצון האחרים אלא היא זו הנותנת הוראות.

41. מנהל בית האבות וצוות עובדיו יאשרו את כשירותה של המנוחה ביום עריכת הצוואה, באם המתנגדים לא יחזרו מטענת אי הכשרות.

42. עריכת הצוואה הייתה בידיעת בית האבות בזמן אמת, והמנוחה אמרה למנהל עצמו וכן לחלק מהמטפלים כי כל רכוש מיועד למבקש בלבד.

43. לעומת מסירותו של המבקש משך שנים, שאר המשפחה לא סייעה כלל המבקש לבדו דאג ושמר על קשר עם המנוחה.

דיון והכרעה

44. לאחר עיון במלוא התשתית הראייתית, הגעתי למסקנה כי דין ההתנגדות להתקבל.

45. עילות ההתנגדות הינן העדר כשירות המנוחה במועד עריכת הצוואה, מעורבות המבקש בעריכת הצוואה והשפעה בלתי הוגנת של המבקש על המנוחה לערוך את הצוואה.

סוגיית הנטל

46. ינטל השכנוע מוטל על בעל-הדין המתנגד לקיום הצוואה להוכיח את פסלותה. ואולם, אם הצוואה פגומה בפגם זה או אחר, חובת הראיה מתהפכת, ועל הטוען לקיומה נטל ההוכחה שאמנם לפנינו צוואה שאין ספק באמיתותה. פרופ' ש' שילה, "פירוש לחוק הירושה תשכ"ה – 1965" (הוצאת נבו) בעמ' 232 "ראו: ת"ע 17-09-2652 ע' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי מחוז חיפה והצפון ואח' (31.12.2020) [פורסם בנבו].

47. המתנגדים ביקשו להורות על העברת הנטל על כתפי המבקש ראו: ס' 12 לכתב ההתנגדות, בשל העובדה כי לא צורפה לצוואה תעודה רפואית.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

48. תקנת 4 (ה) לתקנות הנוטריונים קובעת:

"לא יתן נוטריון אישור על עשיית פעולה בפניו אם המבקש לבצע את הפעולה מאושפז בבית חולים או מרותק למיטתו, כל עוד לא הוצגה בפניו תעודה רפואית לפי טופס שבתוספת הראשונה שהוצאה ביום עשיית הפעולה"

49. הצדדים חלוקים בשאלה האם הייתה המנוחה בבחינת "מרותקת למיטתה". בעוד שלטענת המתנגדים העובדה שהמנוחה הייתה מאושפזת בבית האבות, די בה כדי להגדירה כ"מרותקת למיטתה" **ראו: ס' 9 לכתב ההתנגדות**, לטענת המבקש המנוחה סבלה ממגבלות גופניות בלבד והיא לא הייתה "מרותקת למיטה" **ראו: ס' 2-3 לתגובה, ס' 17 לסיכומים**.

50. הצדק עם המתנגדים.

51. בפסיקה **ראו: ת"ע 31731-08-15 (6.9.2017) [פורסם בנבו]; ת"ע 2652-09-17 (31.12.2020) [פורסם בנבו]** ובספרות המשפטית **ראו: ש' שוחט "פגמים בצוואות" (הוצאת "סדך") בעמוד 106** הרחיבו את משמעות המונח "מרותק למיטתו" **בתקנה 4 (ה) לתקנות הנוטריונים:**

"... יש חשיבות לצירוף תעודת רופא, המשקפת את מצבו הרפואי של המצווה ביום עשיית הצוואה. התעודה הרפואית יכולה לסייע בהסרת כל ספק, בדבר גמירת דעתו של המצווה, שהמסמך ישמש כצוואה. מאחר שמטרת התקנה היא לברר את גמירת הדעת של המצווה ולהבטיח את חופש רצונו, יש ליתן פרשנות מרחיבה למונח "מאושפז בבית חולים" בתקנה.

זאת ועוד: אין לתת להיגד "מרותק למיטתו" את מובנו המילולי המצומצם, אין הכוונה שרק מצבו של אדם "המרותק" לחלוטין למיטתו ואינו יכול לשבת, לקום ולהתהלך ולו מעט, יחייב צירוף תעודה רפואית. כאמור, יש להרחיב את פירוש המונח ולהחיל התקנה גם על אדם הסובל

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

מקשיי ניידות, נזקק לעזרת הזולת, ומחמת גילו, או מצבו הרפואי או שניהם גם יחד, קשה לו לצאת מביתו".

52. בתוך כך נקבע כי את המונח "מרותק למיטתו" יש להחיל גם במצב בו לאדם מבוגר קשה לצאת מביתו, קשה להתהלך בביתו ללא עזרה, וביתר שאת כאשר מדובר באדם הסובל מבעיות קוגניטיביות ומבעיות רפואיות שונות **ראו: ת"ע 32201-10-17 ש.א. נ' י.ע. (פורסם בנבו) (30.8.2020)**.

53. במקרה שלפניי עסקינן במנוחה אשר שהתה בבית אבות והנוטריון פגש אותה בעודה יושבת בכיסא גלגלים **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 16 ש' 20-21**. ביום 00.00.21 – 4 ימים לפני עריכת הצוואה - נערך למנוחה מבחן מיני מנטל ותוצאתו הייתה 14 מתוך 30, ודי בכך כדי לקבוע כי המנוחה הייתה "מרותקת למיטה" ולהורות על העברת הנטל למבקש בשל העובדה כי לא הוצגה בפני הנוטריון תעודה רפואית.

השפעה בלתי הוגנת

54. לא זו בלבד שעילת התנגדות זו לא הוכחה על ידי המתנגדים בדרך כלשהי, אלא שהיא כלל לא זכתה לפירוט עובדתי ממצה במסגרת כתב ההתנגדות **ראו: ס' 37 לסיכומי המבקש**.

55. כידוע, טענות הצדדים הן המשרטטות את גבולות המחלוקת **ראו: בע"מ 9391/17 (31.1.2018) [פורסם בנבו] ורק העובדות המתוארות בגוף כתב התביעה הן המחייבות ראו: ע"א 9/86 ויין נ' מדינת ישראל, פ"ד מב(4)713,722; עמ"ש 60154-01-18 י' ואח' נ' ש' ואח' (12.12.2018) [פורסם בנבו]**.

56. אין מחלוקת כי כתבי טענות צריכים להיות תמציתיים **ראו: ע"א 8334-03-20 ששון ואח' נ' חב' פרטית ואח' (23.4.2020) [פורסם בנבו] וענייניים**.

57. יחד עם זאת, כתבי הטענות המוגשים על ידי בעלי הדין חייבים להיות בהירים, מפורשים ומפורטים, כדי שניתן יהיה לדעת בבירור מהי חזית המחלוקת ואלו ראיות על כל צד להציג למול החזית שהוצבה מולו ו"אם שופט נדרש לזכוכית מגדלת כדי לחפש טענה בין השורות

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

של כתבי הטענות, הדעת נותנת כי היא לא נטענה" **ראו: ת"א (מחוזי ת"א) 40614-12-16**
לקסן ישראל בע"מ ואח' נ' בנק הפועלים בע"מ ואח' (11.2.2021) [פורסם בנבו].

58. במקרה שלפניי עילת ההתנגדות "השפעה בלתי הוגנת" הסתכמה בציטוט **סעיף 30 לחוק הירושה, תשכ"ה – 1965** (להלן: "**חוק הירושה**"), ציטוט הפסיקה הרלוונטית, בהשערות המתנגדים בכל הנוגע להשפעה בלתי הוגנת של המבקש על המנוחה ולא פורטה על ידי המתנגדים מסכת עובדתית מהותית, המבססת את עילת ההתנגדות **ראו: רע"א 6774/19 אפרידר החברה לשיכון ופיתוח לישראל בע"מ נ' עיריית ראש העין (16.4.2020) [פורסם בנבו]; תלה"מ 28661-01-17 פלוני נ' פלוני (18.12.2020) [פורסם בנבו]**.

59. מטעם זה אין מנוס מקביעה כי לא הוכחה על ידי המתנגדים "השפעה בלתי הוגנת" ולהורות על דחיית עילת ההתנגדות זו.

חוסר כשירות משפטית

60. **סעיף 26 לחוק הירושה**, שעניינו "**כשרות לצוות**" קובע כי:

"צוואה שנעשתה על ידי קטין או על ידי מי שהוכרז פסול-דין או שנעשתה בשעה שהמצווה לא ידע להבחין בטיבה של צוואה – בטלה".

61. דומה שלא יכולה להיות מחלוקת כי כשרות לצוות היא "עניין שברפואה" וכי יש לבחון עניין שברפואה באמצעות חוות דעת רפואית **ראו: ע"א 472/81 קצין התשלומים נ' אברג'יל פ"ד לז(2) 785; רע"א (נצ') 4662-05-15 פל. נ' אבו יונס ואח' (6.5.2015) [פורסם בנבו]; רע"א 1023/16 פל. נ' מדינת ישראל – משרד הבריאות (19.6.16) [פורסם בנבו]; ת"ע 6519-11-14 פלוני נ' אלמוני (12.9.2019) [פורסם בנבו]**.

62. חוות דעת זו נדרשת לשם בחינת כשרותו של המצווה לצוות במועד עריכת הצוואה **ראו: ע"א 15/85 מזרחי נ' רז, מא(4) 545; ת"ע 8333-07-15 ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח' (20.7.2017) [פורסם בנבו]**.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

63. במקרה שלפניי הצדדים הגישו בקשה מוסכמת למנות את ד"ר פ' כמומחה מטעם בית המשפט (להלן: "המומחה") לשם בחינת כשרות המנוחה לערוך את הצוואה והפסיקתה למינוי המומחה נחתמה בהחלטה מיום 00.00.2019.

64. המומחה הגיש חוות דעת מיום 00.00.2019 (להלן: "חוות הדעת") בגדרה חווה את דעתו, בין היתר, כי:

"לאור כל זאת, בהסתמך על התיעוד שהועמד בפני, בהתייחס לציוני מבחנים הקוגניטיביים בסמוך לתאריך הרלבנטי המצביעים על ליקוייה הקוגניטיביים, בהתחשב במצב הסיעודי ובמצבה הנפשי – הנני סבור שבתאריך 00.00.15, המנוחה כ.ב. ז"ל, לא הייתה מסוגלת להבחין כראוי בטיבה של צוואה עליה חתמה".

65. למומחה הופנו שאלות הבהרה ואולם המומחה לא זומן לחקירה.

66. לויתור על חקירת המומחה ויש משמעות ראייתית ראו: עמ"ש 18465-11-20 ש' נ' ש' (פורסם בנבו) [8.3.2021] וניתן היה לעצור כאן.

67. בת"א (מחוזי ת"א) 1727/02 דיויד ל. מאסי נ' בנק דיסקונט לישראל בע"מ (2.10.2005) [פורסם בנבו] נקבע כי ויתור על חקירת מומחה משמעו שאין חולקים על האמור בחוות דעתו ראו גם עמ"ש 1820-03-19 (12.5.2019) [פורסם בנבו] עמ"ש 50188-02-17 (8.6.2018) [פורסם בנבו].

68. במילים אחרות, ניתן היה לעצור כאן ולאמץ את חוות הדעת לאור ההלכה העקבית ראו: ע"א 293/88 חברת יצחק ניימן להשכרה נ' מונטי רבי (31.12.1988) [פורסם בנבו]; ת"א (מחוזי חיפה) 52051-12-13 עובד ואח' נ' לונדון ואח' (17.2.2021) [פורסם בנבו] ורבים אחרים, לפיה:

"משממנה בית המשפט מומחה על מנת שחוות דעתו תספק לבית המשפט נתונים מקצועיים לצורך הכרעה בדיון, סביר להניח שבית המשפט יאמץ ממצאיו של המומחה אלא אם כן נראית סיבה בולטת לעין שלא לעשות

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

זאת. אכן עד מומחה כמוהו ככל עד - שקילת אמינותו מסורה לבית משפט
ואין בעובדת היותו מומחה כדי להגביל שקול דעתו של בית המשפט. אך
כאמור לא ייטה בית המשפט לסטות מחוות דעתו של המומחה בהעדר
נימוקים כבדי משקל שיניעוהו לעשות כן".

69. הדבר נכון ביתר שאת לנוכח העובדה כי הצדדים הסכימו על זהות המומחה **ראו: ע"א 3056/99 שטרן נ' המרכז הרפואי על שם חיים שיבא, פ"ד נו(2) 936; תמ"ש (חיפה) 2740/05 (22.11.2011) [פורסם בנבו]**.

70. יחד עם זאת, חוות דעת מומחה היא בגדר המלצה בלבד וההכרעה הסופית הינה בידי בית המשפט **ראו: בע"מ 27/07 פלוני נ' פלונית (1.5.2006) [פורסם בנבו]; בע"מ 5579/07 פלונית נ' פלוני (7.8.2007) [פורסם בנבו]; בע"מ 3329/08 פלונית נ' היועץ המשפטי לממשלה (18.6.2008) [פורסם בנבו]**.

71. בנוסף, חוות הדעת אינה חזות הכל, והיא מהווה רק חלק ממכלול הראיות המונחות בפני בית המשפט **ראו: ת"ע (ירושלים) 40700/09 ט.ל. נ' י.ע. (26.6.2012) [פורסם בנבו]**.

72. על יסוד הלכות אלה בחנתי תשתית ראייתית נוספת, לרבות מסמכים רפואיים ועדויות ומצאתי בהם תמיכה ממשית למסקנה, אליה הגיע המומחה בחוות דעתו. בתוך כך מצאתי כי:

במסמך הרפואי מטעם בית חולים *** מיום 00.00.2013 צוין, בין היתר, כי המנוחה "מדברת לא כל כך לעניין" **ראו: עמ' 11 לסיכומי המתנגדים**;

בסיכום מחלה מטעם בית החולים *** מיום 00.00.2013 צוין, בין היתר, כי "בבוקר קבלתה אירוע של בלבול חולף. מתארת כי בדרכה לחדר האחות במושב זקנים לפתע היא לא ידעה היכן היא נמצאת" **ראו: עמ' 12 לסיכומי המתנגדים**;

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

במסמך הרפואי נוסף מטעם בית החולים *** (מיון נוירוכירורגיה) מיום 00.00.2013 צוין, בין היתר, כי המנוחה "בהכרה מתמצאת במקום וחלקית בזמן (חודש, יום) ולא מתמצאת בשנה" **ראו: עמ' 18 לסיכומי המתנגדים ;**

ב"סיכום מחלה" מטעם בית החולים *** מיום 00.00.2015 צוין, בין היתר, כי המנוחה "עירנית, מתמצאת חלקית בזמן ובמקום (לא יודעת איפה נמצאת, זכרה רק אחרי שנאמר לה כמה פעמים, יודעת שיום רביעי וקיץ אך לא איזו שנה" **ראו: עמ' 39 לסיכומי המתנגדים ;** כן צוין בסיכום המחלה כי בהערכה גריאטרית אמבולטורית ניכר כי קיים "בלבול" אצל המנוחה **ראו: עמ' 40 לתיק המוצגים של המתנגדים ;**

ב"סיכום מחלה" מטעם בית החולים *** מיום 00.00.2015 צוין, בין היתר, כי המנוחה "מדווחת על כאבים אינה יכולה למקם אותם" **ראו: עמ' 51 לסיכומי המתנגדים ;** כן צוין כי המנוחה "מבולבלת ולא מדברת לעניין" **ראו: עמ' 53 ו-58 לתיק המוצגים של המתנגדים ;**

בדיווח סיעודי מיום 00.00.2015 צוין, בין היתר, כי המנוחה "סיעודית ומבולבלת מאוד", "מדברת עם בעלה שנפטר לפני כשנה וחצי (לדברי בת משפחה)" **ראו: עמ' 62-63, 66 לתיק המוצגים של המתנגדים ;**

באבחון פיזיקאלי מיום 00.00.2015 צוין, בין היתר, כי "התמצאות בזמן: חסר" **ראו: ס' 70 לתיק המוצגים של המתנגדים ;**

במסמך רפואי מטעם בית החולים *** מיום 00.00.2015 סומן, בין היתר, כי המנוחה מבולבלת ודמנטית **ראו: עמ' 73 לסיכומי המתנגדים ;**

ב"שטר חוב" מטעם בית חולים *** מיום 00.00.2015 צוין, בין היתר, כי המנוחה לא יכולה לחתום **ראו: עמ' 76-77 לסיכומי המתנגדים ;**

בהערכת ריפוי בעיסוק מיום 00.00.2015 **ראו: ס' 78 לתיק המוצגים של המתנגדים** צוין, בין היתר, כי :

התמצאות בזמן: חסר

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

1 מודעות למצב: חלקי
2 שיפוט: חסר
3 קשב וריכוז: חסר
4 זיכרון מיידי: חלקי
5 זיכרון קצר: חסר
6 זיכרון ארוך: חלקי
7
8 בשאלון לאומדן סיעודי בקבלה מיום 00.00.2015 צוין, בין היתר, כי המנוחה מתמצאת בזמן
9 ובמקום "לפרקים, לא תמיד" **ראו: עמ' 81 לתיק המוצגים של המתנגדים**;
10
11 בהערכה תזונתית מיום 00.00.2015 צוין, בין היתר, כי במבחן מיני מנטל מיום 00.00.2015
12 הציון הינו 22 מתוך 25 ובמבחן מיני מנטל מיום 00.00.2015 הציון הינו 14 מתוך 30 **ראו: עמ' 83 לתיק המוצגים של המתנגדים**;
13
14 באבחון פיזיקאלי מיום 00.00.2015 – **ביום בו חתמה המנוחה על הצוואה** - צוין, בין היתר,
15 כי המנוחה הינה "אישה שמתקשרת ועונה על שאלות פשוטות. מצבה משתנה ולפעמים
16 מבולבלת" **ראו: עמ' 86 לתיק המוצגים של המתנגדים**.
17
18 בתדפיס בדיקה תקופתית מיום 00.00.2015 צוין, בין היתר, "מצב מנטלי לא תקין" **ראו: עמ' 101 לתיק המוצגים של המתנגדים**.
19
20
21 הגב' ***, אשת אחי המנוחה, העידה כי המנוחה לא זיהתה אותה **ראו: פרוט' מיום 22.11.2020 עמ' 2 ש' 8-9, ש' 14, ש' 17**;
22
23 מר ***, אחי המנוחה העיד כי המנוחה, בשלב מסוים, הפסיקה לזהות אותו **ראו: פרוט' מיום 22.11.2020 עמ' 5 ש' 8-9, ש' 11-13**;
24
25 הגב' ***, האחיינית של המנוחה העידה כי בתקופה הרלוונטית לחתימה על הצוואה, מצב
26 המנוחה התדרדר והיא לא הייתה צלולה **ראו: פרוט' מיום 22.11.2020 עמ' 8 ש' 18-23, עמ' 9 ש' 27, עמ' 10 ש' 9-10**;
27
28
29
30

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

1
2 הגב' ***, אחותה של המנוחה העידה בפירוט יתר אודות ההתדרדרות במצבה הקוגניטיבי של
3 המנוחה **ראו: פרוט' מיום 22.11.2020 עמ' 2 ש' 12-22, ש' 33-34.**

4
5 73. ער אני לטענת המבקש כי חלק מהמסמכים הרפואיים "דיברו" בעד כשירות המנוחה בעת
6 חתימת הצוואה **ראו: ס' 73-75, ס' 77-82 לסיכומי המבקש ואולם**, לאחר בחינת מכלול
7 הנתונים העובדתיים, לאור ההחמרה ההדרגתית והעקבית במצבה הקוגניטיבי של המנוחה
8 **ראו: תמ"ש 20037-11-11 (21.12.2015) [פורסם בנבו]; ת"ע 18595-01-17 ד' נ'**
9 **האפוטרופוס הכללי במחוז תל-אביב ואח' (2.9.2019) [פורסם בנבו]** ובשים לב לקביעת
10 המומחה בחוות הדעת, שכאמור לא נסתרה על ידי המבקש, המסקנה היא כי למנוחה לא
11 הייתה כשירות לחתום על הצוואה במועד בו היא נחתמה.

12
13 74. ער אני לטענת המבקש כי על פי הפסיקה, יש להעדיף את התרשמות העדים לצוואה מאשר
14 את מסקנת המומחה שנעשתה על יסוד עיון במסמכים ושהיא בבחינת "ניתוח לאחר המוות"
15 **ראו: ס' 72 לסיכומי המבקש ואיני יכול לקבל טענה זו.**

16
17 75. לצד הגישה, הנוטה לעתים להעדיף עדות של עורך דין שערך את הצוואה על פני חוות דעת
18 המומחה **ראו: ת"ע 35012-11-18 י.פ. נ' א.נ. (14.12.2020) [פורסם בנבו]**, קיימת גישה לפיה
19 מקום בו קיימת סתירה בין עדות המומחה הרפואי מטעם ביהמ"ש לבין עדות הנוטריון עורך
20 הצוואה, בשאלת כשרות המנוח לצוות יש ליתן עדיפות למומחה הרפואי **ראו: ת"ע 52921-**
21 **12-11 (11.3.2015) [פורסם בנבו].**

22
23 76. מכל מקום, "הלכה פסוקה היא כי מומחה רפואי רשאי לבסס חוות דעתו על תוצאות בדיקות
24 שנערכו במועד מוקדם יותר על ידי רופאים" **ראו: ת"ע (נצ') 1128/08 המנוחה ז.ח. נ' ק.ט.**
25 **(8.3.2012) [פורסם בנבו]; ת"ע 43252-03-15 ס' ואח' נ' ה' (17.4.2018) [פורסם בנבו].**

26
27 77. לטעמי, על מנת שקביעת המומחה בחוות הדעת תיסוג מפני עדות עד לעריכת הצוואה, עדותו
28 של העד צריכה להיות למצער חדה, ברורה, חד משמעית ומשכנעת.

29
30 78. הפסיקה ייחסה משמעות רבה לחוות-דעת מומחה מטעם בית-המשפט. ככלל, מקום שמינה
31 בית-המשפט מומחה מטעמו, מהווה חוות-דעתו תשתית נתונים מקצועית ואובייקטיבית

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

לצורך ההכרעה בסוגיה שבמחלוקת ועל כן סביר שבית המשפט יאמץ את ממצאי המומחה, אלא אם כן נראית סיבה בולטת לעין וכבדת משקל שלא לעשות זאת **ראו: ת"ע 59653-12-14 ק' ואח' נ' האפוטרופוס הכללי במחוז ירושלים ואח' (1.9.2019) [פורסם בנבו]**.

79. במקרה שלפניי, לא מצאתי כי עדות הנוטריון בכל הנוגע לכשירות המנוחה לערוך את הצוואה הייתה עדות משכנעת.

80. הנוטריון אומנם העיד כי המנוחה הייתה צלולה **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 16 ש' 22** אחרת לא היה ממשיך בתהליך עריכת הצוואה **ראו: עמ' 18 ש' 34-36**. יחד עם זאת, הנוטריון לא ידע "בזמן אמת" כי המנוחה הייתה בתקופה הרלוונטית לחתימה הצוואה במחלקה סיעודית בבית האבות **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 19 ש' 3-5, עמ' 20 ש' 23-24**, הוא לא זכר את תוכן שיחת "השמאל טוק" עם המנוחה **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 19 ש' 9-10** ולא ידע האם המנוחה קראה בעצמה את הצוואה **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 19 ש' 29-31, עמ' 20 ש' 11**.

81. במצב דברים זה לא ניתן להעדיף את התרשמות הנוטריון כי המנוחה הייתה כשירה "מבחינתי" **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 20 ש' 19-21** על פני התרשמות חד משמעית של המומחה אשר נתמכה בתשתית ראייתית נוספת.

82. לאור כל אלה אני קובע כי הוכח לפניי שהמנוחה לא הייתה כשירה בעת עריכת הצוואה.

מעורבות המבקש בעריכת הצוואה

83. בנוסף לכך שהוכח לפניי כי המנוחה לא הייתה כשירה לערוך את הצוואה, השתכנעתי גם כי המבקש נטל חלק ממשי בעריכת הצוואה.

84. סעיף 35 לחוק הירושה קובע:

"הוראת צוואה, פרט לצוואה בעל-פה, המזכה את מי שערך אותה או היה עד לעשייתה או לקח באופן אחר חלק בעריכתה, והוראת צוואה המזכה בן-זוגו של אחד מאלה – בטלה".

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

85. תכליתו של סעיף 35 לחוק הירושה היא לשמור על האוטונומיה של המנוח **ראו: בע"מ**
384/19 (5.6.2019) [פורסם בנבו]. לא מצאתי כי במקרה שלפניי, האוטונומיה של המנוחה
נשמרה כנדרש.

86. לפני שנערכה הצוואה על ידי הנוטריון, נערכו עבור המנוחה, על ידי עורך הדין ס' שתי טיוטות
צוואה נוספות, הטיטה הראשונה ביום 00.00.14 והטיטה השנייה ביום 00.00.15 **ראו: פרוט'**
מיום 23.11.2020 עמ' 10 ש' 34-36.

87. שתי טיוטות אלה לא נחתמו על ידי המנוחה בשל קרבתו המיוחדת של עורך הדין ס' למבקש:
ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 13 ש' 24-23, עמ' 10 ש' 21-22, עמ' 11 ש' 18, עמ' 28 ש'
27-28.

88. יחד עם זאת, כאשר נערכה על ידי עורך הדין ס' הטיטה הראשונה, ההגעה למנוחה תואמה
באמצעות המבקש והמבקש שהה בסמוך לחדר המנוחה **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ'**
14 ש' 22-25.

89. עורך הדין ס' העיד כי המנוחה מסרה לו את הפרטים לצורך עריכת הצוואה **ראו: פרוט' מיום**
23.11.2020 עמ' 13 ש' 27-28, יחד עם זאת לא זכר כיצד נמסר לו מספר תעודת הזהות של
המבקש **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 13 ש' 29-32.**

90. "בשורה התחתונה" עורך הדין ס' לא אימת את צוואת המנוחה ואולם עצם בקשת המבקש
מאדם הקרוב אליו מאוד **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 11 ש' 18** לערוך צוואה לטובתו,
מצביעה על מעורבות בעריכת הצוואה.

91. מעורבות המבקש "הורגשה" גם בעריכת הצוואה:

המבקש הוא זה שיצר קשר עם הנוטריון **ראו: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 16 ש' 5-8, עמ'**
30 ש' 16-17;

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

המבקש תיאם עם הנוטריון את המועד להגעתו לצורך עריכת הצוואה ראוי: פרוט' מיום
23.11.2020 עמ' 16 ש' 17-18, עמ' 17 ש' 25-30;

המבקש קיבל את פניו של הנוטריון בפתח בית האבות והסביר לו היכן נמצא החדר של
המנוחה ראוי: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 16 ש' 18-19;

הנוטריון העיד כי לא מן הנמנע שאת הפרטים לצורך עריכת הצוואה קיבל מהמבקש ראוי:
פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 18 ש' 7;

הנוטריון לא השאיר למנוחה את העתקי הצוואה ואלה נאספו על ידי המבקש בחלוף מספר
ימים ונשמרו בביתו ראוי: פרוט' מיום 23.11.2020 עמ' 31 ש' 18-21.

92. ער אני לפסיקה לפיה קרבת עורך הצוואה לנהנה אין בה כשלעצמה כדי לפסול צוואה ראוי:
עמ"ש 42980-10-19 פלונית נ' פלוני ואח' (11.11.2020) [פורסם בנבו].

93. ער אני לפסיקה לפיה העובדה שהנהנה הזמין את עורך הצוואה "אין בה די כדי להביאו בכלל
מי שנטלו חלק פסול בעריכת הצוואה" ראוי: ע"א 7506/95 שורץ נ' בית אולפנא בית אהרון
וישראל, פ"ד נד(2) 215.

94. יחד עם זאת "השכל הישר מורנו גם כי הצטברותם של אירועים וזיקות שאולי כל אחד מהם
כשלעצמו לא היה בו כדי להציב תווית של נטילת חלק בעריכת הצוואה, בהיקבצם יחד
ב"מבט-על" אל המכלול, יוצרים הם אותה השתתפות בעריכתה שיש בה כדי לפסול" ראוי:
ע"א 5869/03 חרמון נ' גולוב, פ"ד נט(3) 1.

95. במקרה שלפניי, "שיטתיות" המבקש בבחירת עורך הצוואה ו"דאגתו" להבאת עורך הצוואה
אל המנוחה, מצביעים על מעורבותו הברורה בעריכת הצוואה.

96. לשם ההמחשה יתואר כי בסעיף 5 לצוואה נקבע כי אם המבקש ילך לעולמו, חלילה, עובר
לפטירת המנוחה, או בעת ובעונה אחת עם פטירתה, עיזבון המנוחה יגיע לילדי המבקש. סעיף
זה כולל את מספרי תעודות הזהות של ילדי המבקש והדרך בה הגיעו מספרי תעודת הזהות

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

של ילדי המבקש למנוחה לא זכתה להסבר משכנע מטעם המבקש **ראו: פרוט מיום**
23.11.2020 עמ' 30 ש' 4-6 .

כיבוד רצון המנוחה

97. ער אני לטענה כי המנוחה ביקשה להוריש את עיזבונה למבקש **ראו: פרוט מיום 23.11.2020**
עמ' 11 ש' 10-13, עמ' 22 ש' 5-7, עמ' 23 ש' 1-3, עמ' 24 ש' 31-32 ולעיקרון כיבוד רצון
המת.

98. חרף חשיבותו **ראו: ע"א 1212/91 קרן לב"י נ' פיליציה בינשטוק, פ"ד מח(3) 705, עיקרון**
כיבוד רצון המת הוא אינו עיקרון מוחלט ראו: בע"מ 7081/14 (30.10.2014) [פורסם בנבו]
ויש לכבדו רק אם מדובר ברצון האמיתי, העצמאי והחופשי של המצווה. כאשר נפל פגם ברצון
המת, מצווה עלינו שלא לחלק את רכושו בהתאם לצוואתו ראו: ע"א 5185/83 היועמ"ש נ'
רינה מרום, פ"ד מט(1) 318; ת"ע 13345-05-14 א' ואח' נ' ג.ע. ואח' (2.2.2019) [פורסם
בנבו].

99. במקרה שלפניי, לנוכח המסקנה כי המנוחה לא הייתה כשירה בעת עריכת הצוואה ולנוכח
המסקנה כי המבקש נטל חלק בעריכת הצוואה, לא ניתן לבוא ולומר כי הצוואה הינה פרי
רצון המנוחה, כך שאין בקבלת ההתנגדות כדי לפגוע בעיקרון כיבוד רצון המת.

100. להפך, העובדה כי המנוחה, בעודה כשירה, לא ערכה צוואה לטובת המבקש, על אף שהוכנה
עבורה טיוטת צוואה בשנת 2014, מטילה ספק ברצון המנוחה להוריש את רכושה למבקש
ובמקרה של ספק אין מקום להורות על קיום הצוואה **ראו: ע"א 464/77 דהן נ' אזולאי, לג**
(2) 16; ת"ע 13891-01-14 ג' ואח' נ' א' ואח' (31.1.2018) [פורסם בנבו]; ת"ע 19321-11-18
ב' צ' נ' ה' (3.9.2020) [פורסם בנבו].

101. התוצאה היא כי ההתנגדות מתקבלת ואני מורה על ביטול הצוואה.

102. לאור התוצאה, המבקש יישא בהוצאות המתנגדים בסך של 50,000 ₪.

103. המזכירות תסגור את ההליכים הפתוחים.

בית משפט לענייני משפחה בירושלים

18 יולי 2021

ת"ע 36368-09-16 ע. ואח' נ' כ.ב. ואח'

ת"ע 36344-09-16 מ. נ' כ.ב. ואח'

1

2

104. אני מתיר את פרסום פסק הדין, לאחר השמטת פרטים מזהים.

3

4

5

ניתן היום, ט' אב תשפ"א, 18 יולי 2021, בהעדר הצדדים.

6

פליקס גורודצקי, שופט

7

8

9